

Channa Samkalden 'Als je iemands leven kunt redden, grijp je die kans toch?'

Mensenrechtenadvocaat

Channa Samkalden bereidt namens een uitgehuwelijkt meisje een zaak voor tegen de Nederlandse staat en vecht tegen multinational Shell. 'Het gaat me om situaties waarin een individu bedolven dreigt te worden onder een systeem.' ➔

TEKST MAAIKE SCHOON

BEELD MARIEKE VAN DER VELDEN

interview

Misschien is dat dan wel haar drijfveer, overpeinst ze tegen het einde van het gesprek: opkomen voor mensen die afwijken. Mensen die door een overheid niet gezien worden omdat ze *overruled* worden of zichzelf niet kunnen laten horen. En dus bereidt advocaat Channa Samkalden een rechtszaak voor tegen de Nederlandse staat omdat die een uitgehuwelijkt meisje in de kou liet staan en klaagt ze namens vier Nigeriaanse boeren de multinational Shell aan.

Samkalden stamt uit een gezaghebberend juristengeslacht. Ze kreeg het engagement thuis niet door de strot geduwd, maar het was er gewoon, als vanzelfsprekend. 'Ik geloof dat het me gaat om situaties waarin een individu bedolven dreigt te worden onder een systeem. Er moet altijd ruimte blijven voor het individu, je moet uit de pas kunnen lopen. Meedoen met een systeem omdat het nu eenmaal zo werkt, daar heb ik een hartgrondige hekel aan.'

Dat blijkt onder andere uit de zaak van de inmiddels 20-jarige Sarah die dit jaar alle nationale media haalde. Ze werd op haar 16de tegen haar wil door haar familie uitgehuwelijkt aan een oom in Somalië die haar, eenmaal getrouwd, meerdere malen verkrachtte. In 2011 vluchtte Sarah vanuit het huis van haar oom in Mogadishu, Somalië, naar de Nederlandse ambassade in Addis Abeba, Ethiopië. Alhoewel Sarah Nederlands staatsburger is, werd ze weggestuurd met de mededeling dat de ambassade haar niet kon helpen 'omdat ze minderjarig is'.

Na allerhande omwegen weet Sarah twee jaar later – na een interventie van Samkalden – een tijdelijk reisdocument te bemachtigen. Eindelijk vrij, ware het niet dat ze met geen mogelijkheid *zélf* op het vliegtuig kan stappen: daar staat haar familie, die haar linea recta terug naar haar oom zal voeren. Ze is geen moment veilig. De reactie van een betrokken Nederlandse diplomaat luidt echter: 'Onze dienstverlening eindigt hier.'

Wat dacht je toen je dat hoorde?

'Dat je het uit je strot durft te krijgen. Het geeft aan dat er op de ambassade of bij Buitenlandse Zaken totaal geen gevoel was voor de situatie. Ik snapte het ook oprecht niet. Het komt niet vaak voor dat je iemand zo concreet kunt helpen, iemands leven kunt redden bijna, zo'n kans grijp je toch aan? Bovendien hadden ze wel wat goed te maken nadat ze haar hadden weggestuurd bij de ambassade, dacht ik.'

'Meedoen met een systeem omdat het nu eenmaal zo werkt, daar heb ik een hartgrondige hekel aan'

Het is vervolgens aan Channa om aan allerhande internationale touwtjes te trekken en er zo voor te zorgen dat Sarah die nacht ergens veilig is, zodat ze daarna goed en wel het vliegtuig in kan stappen. Deze zomer maakte Sarah bekend dat ze de Nederlandse staat wil dagen omdat die ernstig tekort is geschoten ten opzichte van haar. Samkalden: 'Misschien hoeft het zover niet te komen en erkent de Staat hoe fout ze zat. De bedoeling is vooral dat andere meisjes er ook iets aan hebben, dat we vaststellen dat de Nederlandse overheid duidelijk anders moet optreden in dit soort gevallen, als meisjes zijn uitgehuwelijkt.'

Waarom hielpen ze haar niet toen ze daar aanklopte voor hulp?

'Ik denk dat ze gewoon echt niet wisten wat ze met de situatie aan moesten. Dat ze bang waren hun vingers eraan te branden. Dit was een concreet geval, waarbij spontaan gehandeld moest worden. Ambassades zijn meestal conservatieve instituten, door procedures gedreven organisaties.'

Wat vind je ervan dat de verantwoordelijk minister nu stelt dat er een 'draaiboek' moet komen om dit soort gevallen te voorkomen?

'Het is in elk geval een goed voorbeeld van de behoefte aan procedures en protocollen.'

Telt het dan nog mee dat het zich in een land afspeelt waar vrouwenrechten überhaupt onder druk staan?

'Ik denk dat het zeker meespeelt dat Sarah van Somalische afkomst is. Als ik daar had gestaan op mijn 16de dan was het toch minder aangenaam geweest dat ze niets hadden gedaan. Ik weet het niet, het lijkt alsof ambassades in dat soort landen op een glijdende schaal belanden van wat "normaal" is en wat niet. En daardoor het risico lopen om uit het oog te verliezen wat nu eigenlijk echt belangrijk is. Zo als een minderjarig meisje helpen.'

Wanneer is deze zaak geslaagd?

'Als de Nederlandse overheid duidelijk erkent dat ze niet zo had mogen handelen en ervoor zorgt dat dat ook niet meer gebeurt. Juist ook voor alle andere meisjes in zo'n situatie. Dat ze zich gesteund weten door hun land. Sarah is mondig, dat heeft haar goed geholpen. Zij kan voor zichzelf opkomen. Maar er zijn er een hele hoop, misschien wel de meesten, die dat niet kunnen. Juist voor hen moet je er zijn als overheid.'

Misschien wel net als bij die andere grote zaak waar ze aan werkt. Het is een procedure die haar kantoor tegen Shell voert, namens een aantal Nige- ➔

Channa Samkalden
in **171** woorden

Geboren: Amsterdam, 1975 **Beroep:** Advocaat **Burgerlijke staat:** Getrouwd (2 kinderen)

Opleiding: Rechten (UvA); PhD (European University Institute) **Boek op het nachtkastje:** *Pluk van de Petteffiet*.

De kinderen slapen soms in ons bed, buiten voorlezen kom ik nauwelijks meer aan lezen toe

Beste film aller tijden: Ik zou vaker naar de film moeten gaan. *Zelig* van Woody Allen is een aanrader

Favoriete muziek: Mijn muziekcollectie is het ratjetoe van een leek. Veel klassiek, maar ook Randy Newman,

The Stones, Pearl Jam **Laatste keer gedanst:** Op de Poolse bruiloft van een collega. Verder hoogst zelden - de wodka

hielp **Laatst ontvangen brief:** 'Veldpost' van A.L. Snijders, alweer lang geleden. Wat een eer, en ik heb niet eens teruggeschreven **Onhebbelijkheid:** Oerchaoot **Motto:** Sine justitia nulla libertas (zonder gerechtigheid geen vrijheid).

Het staat op een medaillon dat mijn oudoom Hugo (ook jurist) in 1932 van zijn vader kreeg, ter gelegenheid

van zijn dissertatie over 'publieke mening, pers en staat'. Hugo was Jood, homoseksueel en

actief in het verzet. Hij is in 1943 in Mauthausen omgekomen

'Thuis was het vanzelfsprekend dat je betrokkenheid en interesse toonde in wat er om je heen gebeurde'

riaanse boeren en Milieudefensie. De boeren kampen al jaren met de gevolgen van een olieramp van ongekende omvang in het gebied waar Shell werkzaam is. Samkalden: 'Dan kom je een heel ander soort advocaten tegen. Ze vuren op alles wat mogelijkwijs een doelwit zou kunnen zijn, begraven je in papierwerk. Mag je er bij de Staat nog van uitgaan dat ze het over de inhoud willen hebben, Shell doet er alles aan om te voorkomen dat het over de inhoud gaat.'

Shell in Nederland voor de rechter verantwoording laten afleggen, dat is het doel, al sinds 2008. Een principezaak voor het kantoor en voor haar. De maatschappelijke betrokkenheid loopt als een rode draad door haar familiegeschiedenis. Samkaldens vader, die een jappenkamp overleefde, was tot op hoge leeftijd advocaat. Haar opa was na de oorlog de eerste Joodse burgemeester van Amsterdam. En overgrootvader Eduard Meijers schreef de opzet voor het Nieuw Burgerlijk Wetboek in gevangenschap in de oorlog. Uit zijn hoofd.

Hebben die donkere kanten van je familiegeschiedenis ooit op je gedrukt?

Ze denkt even na. 'Nee. Er lag geen taboe op, niet op Duitsland en ook niet op Indië. In ieder geval niet bij mijn vader of mijn oma, die er nog herinneringen over heeft opgeschreven. Maar alles bleef heel... anekdotisch. Het werd met een grote afstand verteld. Je hebt

het er dan wel over, je hebt de anekdotes, maar je hebt het dan nog niet over je verdriet, of je pijn. Maar ik weet ook niet of dat kan. Of dat je dat moet willen.'

Je vader was ook maatschappelijk betrokken. Kreeg je dat van hem mee?

'Het was iets vanzelfsprekends, dat je betrokkenheid en interesse toonde in wat er om je heen gebeurt. Ik realiseerde het me pas echt toen ik zelf de studentenpolitiek in ging, iets wat mijn vader ook had gedaan - dat wist ik toen niet eens. Blijkbaar zochten we allebei onze plek op die manier, niet alleen die interesse in maatschappelijke onderwerpen maar ook je verantwoordelijkheid daarin willen nemen.'

Tegelijkertijd kom je uit een geslacht van juristen. Wilde je je nooit afzetten?

'Niet echt, gek genoeg kwam ik geheel zelfstandig tot de conclusie dat rechten voor mij de beste studie zou zijn. En advocaat worden leek me altijd heel leuk, maar tegelijkertijd wist ik: het slokt je op. Dat had ik gezien bij mijn vader. Die hield van z'n vak, maar het nam hem ook enorm in beslag. En ik wilde zoveel andere dingen nog.'

Samkalden werd uiteindelijk 'pas' in 2008 advocaat, na een carrière in het wetenschappelijk onderzoek en bij Binnenlandse Zaken. 'Ik dacht: als ik nu die advocatenstage niet ga lopen, kom ik niet meer geloofwaardig over.'

Via een omweg solliciteerde ze bij hét mensenrechtenkantoor in Nederland, Prakken d'Oliveira (voorheen Böhler Advocaten). Ze kreeg de baan en bleek juist op dat moment zwanger van haar tweede kind. 'Mijn collega Liesbeth Zegveld zei: "Oh, je tweede! Die gaat gewoon mee in het ritme van de eerste, helemaal geen punt." Sindsdien werkt ze er bijna fulltime. Haar man, schrijver Tommy Wieringa, doet het huishouden. 'Nou ja, daar schmiert hij wel wat mee, want hij is voor zijn eigen werk ook vaak op pad. Maar het is wel zo gegroeid dat hij de kinderen brengt en haalt, en kookt. En de was doet, als ik er zo over nadenk. Hij vindt het belangrijk dat ik mijn carrière kan hebben.' Het is een relatie waarin ze 'de ongeschreven afspraak hebben dat ze elkaar daarin het nodige gunnen', stelt ze. Wieringa zelf zei in *Opzij*: 'Alles wat ik aan beschaving bezit, is aangeleerd, bij haar is het aangeboren.'

Liesbeth Zegveld vertelde ooit hoe ze een kinderslaapzakje over een zwerver legde, omdat het koud was buiten. Zie je jezelf zoiets doen? Werkt een mate van idealisme door in je eigen leven?

'Ach dat vind ik zo lastig. Dan kom je meteen over als een heilig boontje en dat ben ik natuurlijk niet. Maar ik probeer mezelf altijd te dwingen om 'open' te kijken. Het is de aard van de mens om anderen, die zich buiten de gewone orde bewegen, niet te willen zien. Omdat mensen niet weten hoe ze zich daartoe moeten verhouden. Dat is de reden dat mensen een zwerver niet direct aankijken en zeggen "ik help je niet", maar gewoon voorbijlopen, zonder te kijken. En dat vind ik een heel kwalijke karaktertrek, waar ik mezelf ook op aan probeer te spreken want natuurlijk doe ik dat ook. Ik probeer dat echt, daarin oprecht te blijven. Niet wegstijgen, misschien is dat het wel.' Lacht: 'Maar dat klinkt wel weer heel *new age*-achtig he?' 🍎